

TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMİN MİSYONU VE ETKİLİLİĞİ

Eda AKDOĞAN¹Vicdan ALTINOK²

Makale Bilgisi	Özet
Makale Türü Araştırma Makalesi	Yükseköğretimin misyonu üniversitelerin ilk kuruldukları yıllardan itibaren sürekli tartışma konusu olmuştur. Üniversitelerin topluma katkısı her dönemde oldukça fazla olmuş ülkelerin en önemli kurumları olarak görülmüştür. Bu bağlamda Türkiye'de yer alan üniversitelerin misyonu ve bu misyonu ne kadar yerine getirdiği oldukça önemli hale gelmiştir. Bu çalışmanın amacı üniversitelerin 2019-2023 stratejik planlarında yer alan misyon ifadelerinin bileşenlerinin tespit edilmesi ve bu misyonların gerçekleştirme düzeylerinin belirlenmesidir. Bu bağlamda 119 devlet üniversitesinden 81 üniversitenin misyon ifadesi incelenerek içerik analizine tabi tutulmuştur. Ortaya çıkan temel bileşenlerin etkililiğini ortaya koymak adına URAP, TUBİTAK, TÜİK, UNİ-VERİ ve GEM tarafından farklı amaçlar üzere hazırlanmış raporlar kullanılmıştır. Bu raporlar ikincil veri analizine tabi tutulmuştur. Analizler sonucunda sırasıyla topluma katkı sunma, nitelikli birey ve işgücü yetiştirme ve araştırma misyonu en sık ifade edilen misyonlar olmuştur. Bu misyonlar etkililiği bakımından incelenmiş ve 2024-2028 stratejik plan döneminde üniversitelerin misyonlarını yerine getirmede atması gereken adımlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversitelerin misyonlarını yerine getirebilmeleri adına bir takım öneriler sunulmuştur. Özellikle üniversitelerin finansman bağlamında özgürleşmesi, akademisyenlerin güçlendirilmesi ve daha fazla araştırma yapması noktasında teşvik edilmesi gerekmektedir.
<i>Makale Geçmişi:</i>	
Başvuru 27.10.2023	
Kabul 31.12.2023	
<i>Anahtar Kelimeler:</i>	
Etkililik Miyon Yükseköğretim	

MISSION AND EFFECTIVENESS OF HIGHER EDUCATION IN TURKEY

Article Information	Abstract
Article Type Research Manuscript	The mission of higher education has been the subject of constant discussion since the first years of universities. Universities have become the most important institutions of countries whose contribution to society has been quite high in every period. In this context, the mission of the universities in Turkey and how much they fulfill this mission have become very important. The aim of this study is to determine the components of the mission statements in the 2019-2023 strategic plans of the universities and to determine the level of realization of these missions. In this context, the mission statement of 81 universities out of 119 state universities was examined and subjected to content analysis. Reports prepared for different purposes were used by URAP, TUBİTAK, TÜİK, UNİ-VERİ ve GEM in order to demonstrate the effectiveness of the main components that emerged. These reports were subjected to secondary data analysis. As a result of the analyzes, the mission of contributing to the society, raising qualified individuals and workforce, and research were the most frequently expressed missions, respectively. These missions were examined in terms of their effectiveness and it was concluded that there are steps that universities should take to fulfill their missions in the 2024-2028 strategic plan period. A number of suggestions have been presented for universities to fulfill their missions. In particular, universities need to be liberated in terms of financing, academics should be empowered and encouraged to do more research.
<i>Article History:</i>	
Received 27.10.2023	
Accepted 31.12.2023	
<i>Keywords:</i>	
Effectiveness Higher education Mission	

Kaynakça Gösterimi: Akdoğan, E. ve Altınok, V. (2023). Türkiye'de yükseköğretimin misyonu ve etkililiği. *Eğitim Yönetimi & Politikaları Dergisi*, 4(2), 16-31.

¹ MEB, kislada@gmail.com, 0000-0001-5779-9288

² Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, valtinok@gazi.edu.tr, 0000-0002-9189-8068

1. GİRİŞ

Hızla değişen dünyada üniversiteler de hızlı bir değişim geçirerek bilim odaklı üniversitelerden eğitim ve araştırma üniversitelerine son olarak ise girişimci ve toplumla bütünleşen üniversitelere doğru evrilmiştir (Çiftçi, 2015). Fakat bu değişim ve dönüşüm tesadüfi değil bir plan ve yön dahilinde gerçekleşmelidir. Oluşabilecek sorunlar önceden tahmin edilebilmeli, değişim adına kurumlar birbirine rol model olmalıdır (Taş, Çiçek ve Yastıoğlu, 2019). Fakat ülkemizde üniversitelerde öğrenci kazanma ve kaynak bulma gibi durumlar olmaması nedeniyle değişim oldukça hantal ilerlemekte ve yerleşik bir değişimi ötelemektedir (Çiftçi,2015).

Modern ve bilgiye dayalı toplumlarda üniversiteler çevrelerinden ayrılmış bir kurum olmak yerine iletişimi ve etkileşimi artırarak ekonomik büyüme ve sosyal gelişim sağlanmasında önemli bir rol üstlenmiştir. Üniversiteler iç düzenlemelerle tüm paydaşların gereksinim ve isteklerini gerçekleştirmeye çalışmıştır (Pinheiroa, Langab ve Pausitsd, 2015). Üniversiteler zamanla sadece eğitim odaklı bir kurum olmaktan çıkarak araştırma ve bilgi değerlendirme rolünü de üstlenmiştir (Çiftçi, 2015). 2017 yılı itibariye ülkemizde mevcut bazı devlet üniversiteleri araştırma üniversitelerine dönüşmüştür. Bu nedenle üniversitelerin misyon ve işleyişi değişmiştir. Özellikle ülkemizde bilgi üretimi bağlamında diğer üniversitelerin önüne geçerek oldukça önemli yükseköğretim kurumları haline almıştır (Küçüköğlü ve Göktaş, 2023). Yükseköğretimden toplumun her kesiminin bir beklentisi bulunmaktadır. Bu nedenle toplumun, küresel yapının, politika yapıcılarının beklentileri ve yapısı değiştiğinde üniversitelerde değişim göstermiştir. Bu değişimin sonucunda özellikle ürettiği bilgi ile ülkeleri kalkındırması ve geliştirmiştir (Damar, Özdağoğlu ve Özveri, 2020). Bunun yanı sıra yaşanan küresel mali krizler üniversiteleri etkilemektedir. Her geçen gün artan üniversite ve öğrenci sayısına karşın akademisyenlerin ders yükünü artırmaktadır. Bu durum araştırma misyonunun önünde büyük engel teşkil etmektedir (Atuahene, 2011).

Yükseköğretim alanındaki değişim Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, OECD, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların da çalışma alanlarına girmiştir. Bu değişim ve dönüşüm kapsamında her ülke kalite sistemleri geliştirerek kendi rotasını çizmeye başlamıştır. Bu bağlamda ülkeler, yükseköğretim sistemlerinde çevreye uyumlu, yeniliklere açık, toplumun taleplerine karşı duyarlı, katılımcılığa önem veren, hedef ve öncelikleri net, hesap veren, şeffaf ve etkin bir üniversite yapılına yönelmişlerdir (Özdem, 2011). Bu dönüşüm gerekliliği üniversitelerin misyonunu tartışma konusu haline getirmiş; Üniversitelerin görevi nedir? Kime hizmet etmelidir? Asıl misyonu eğitim mi yoksa araştırma mıdır? Üniversiteleri nasıl bir gelecek beklemektedir? gibi soruların sorulmasına neden olmuş ve buna bağlı olarak bu soruların da cevapları araştırılmıştır.

1.1.Yükseköğretimin Misyonu

Misyon kavramı içerik olarak bazen vizyon ve değer kavramları ile iç içe girebilmektedir. MacLeod (2016) misyon, vizyon ve değer beyanları arasındaki farkı; “*Misyon*, örgütlerin amacını belirtmeli ve kolektif çabalarını yönlendirmelidir. Vizyon, arzu edilen geleceği belirtmeli ve stratejik planını yönlendirmelidir. Değerler, temel ilkelerini belirtmeli ve personel davranışını yönlendirmelidir” şeklinde belirtmiştir. Misyon, ayrıca örgütsel paydaşların ilişkisini vurgulayabilir ve paydaşların örgüt hakkında sağlıklı bir bakış açısı oluşturmalarına yardımcı olabilir. Misyon ifadeleri ürünle ilgili değil, süreçle ilgilidir. Misyon ifadeleri, “örgütsel performansı, kamu veya kamudaki imajı, çalışan davranışını ve diğer faktörlerin yanı sıra değer yaratmayı koordine etmenin ve ölçmenin önemine ilişkin fark edilebilir fikir birliğidir” (Cortés Sánchez, 2018).

Misyon ifadeleri örgüt içindeki bireylerin motivasyonu düştüğünde onları harekete geçiren, görev ve sorumluluklarını hatırlatan yön belirleyicilerdir. Her kurumun bir misyon ifadesi vardır. Bazı üniversitelerin misyon ifadeleri “herkes için her şey olmaktır” Bu üniversitelerin ana odağından uzaklaşmasına neden olmaktadır (Ellis ve Miller, 2014). Misyon ifadeleri üniversitelerin geleceğe dönük yapacağı tüm faaliyetlerin temel adımıdır. Misyon ifadeleri tüm paydaşların içselleştirebileceği, anlayabileceği ve toplumla bağlantılı olmalıdır (Camelia ve Marius, 2013).

Yükseköğretim misyonunu anlamak için ortaçağ Avrupa’sından günümüze kadar olan süreci incelemek gerekmektedir.

“Avrupa’da kurulan ilk üniversiteler Bologna, Paris ve Oxford’dur. Bu üniversitelerin temel misyonu ise eğitim olmuştur. Zamanla Avrupa’da üniversiteler oldukça tartışmalı kurumlar haline dönüşerek yerine farklı alternatifler aranmıştır. Bunlardan bir tanesi Fransa’da ortaya çıkan “Grandes Ecole” okullarıdır. Grandes ecollerde nitelikli bireylerin üniversitelerden karşılanması ve nitelikli işgücünün belirli bir müfredat ile yetiştirilmesi misyonu benimsenmiştir. 19. Yüzyılda ise Humbolt nitelikli iş gücü yetiştirme misyonuna araştırma misyonunu dahil etmiştir” (Antalyalı, 2007).

Daha sonra ulus devlet anlayışının gelişmesi ile devlete hizmet etme misyonu da eklenmiştir. Amerikan üniversitelerinin gelişmesi ile demokratikleşme süreci başlamış ve topluma hizmet üniversitelerin misyonu haline gelmiştir (Scott, 2006). Üniversiteler orta halli öğrencilerin gittiği, eğitim veren, iyi meslek sahibi bireyler yetiştiren bunun yanında kültür aktarımı yapan bir kurum niteliğindedir (Gasset, 1998). Bu bağlamda

yükseköğretimin üç misyonu oldukça göze çarpmaktadır: Nitelikli birey ve işgücü yetiştirme, araştırma ve topluma hizmet.

Meslek edindirmek, bilimsel çalışmalar yapmak, donanımlı araştırmacılar yetiştirmek üniversitelerin bir diğer görevidir. Üniversiteler bireyi tüm geleceğin bilgisi ile donatamaz fakat bireye bilimsel süreç becerileri kazandırarak değişimi yönetebilmesine aracı olur. Üniversiteler var olan yapısı ile ‘çoklu’ ve ‘disiplinlerarası’ araştırmalarla günümüzü ve geleceğimizi aydınlatmada yardımcı olurlar. Diğer bir anlatımla “*gerçek üniversite eğitiminden beklenen içinde yaşadığımız zaman ve yerin üstünde fikir sahibi kişilerin yetiştirilmesidir*” (Bilginöğlü,2016). Buradan anlaşılacağı üzere üniversitenin misyonu eğitim vererek ve bilimsel araştırma olanağı sunarak bireyi yaşama hazırlamaktır.

Üniversiteleri bir işletmeye benzetirsek uzun dönemli hedeflerin, kısa vadeli amaçların ve uygulamaların bir stratejik plan dahilinde belirlenmesi yerinde olacaktır. Fakat bu plan hazırlanırken üniversiteler kendi özgün misyonunu belirlemelidir. Bu misyona uygun yönetim anlayışı geliştirilmelidir. Ayrıca ürettikleri ürünler topluma katkı sağlamalıdır (Yıldız, 2016). Üniversite kendi içinde daha iyi işçiler olmak için yurttaşlık eğitim veren bir kurum olmalıdır. Öğrencilerin işbirlikçi uygulamalar ile öğrendiklerini hayata uygulamaları temel misyon olmalıdır. Çünkü iş, “*işbirlikçi olduğunda, insanlar ortak değer taşıyan şeyleri birlikte yaptıkları zaman değerlidir*”. (Levine, 2014). Bilgi çağında üniversiteler mevcut misyonları ile sanayi ile işbirliği yaparak talep edilen nitelikli işgücünü yetiştirmelidir. Ayrıca araştırma geliştirme projeleri ile ihtiyaç duyulan alanlarda bilgi üretimi sağlamalı ve bulunduğu bölgenin kalkınması için çalışmalar yapmalıdır (Sakıncı ve Bursalıoğlu, 2012). Yükseköğretim kurumları eleştirel yönü, kurumsal ve akademik bağımsızlığı nedeniyle baskılardan ve piyasanın isteklerinden uzak durarak toplumun adalet savunucusu ve vicdanı olma görevini yerine getirmiştir (Peters, 2007).

Günümüzde üniversitelerin eğitim, araştırma ve topluma hizmet misyonlarına ek olarak girişimcilik misyonunun da eklendiği görülmektedir. Üniversiteler artık küresel ekonomide ulusal rekabet gücünün hizmetinde kullanılan diğer bürokratik bir alt sistem olarak işlev görmektedir (Peters, 2007). Girişimci üniversite, “*üniversitenin uzun tarihi içinde küreselleşme olarak nitelendirilen sürecin, üniversite anlayışı ve buna uygun üniversite yapılanması olarak değerlendirilebilir*”. Bu yeni misyon ile üniversiteler kendilerine kaynak yaratabilecek ve yeni bir finansman modeli ortaya çıkaracaktır (Aslan 2010). Ayrıca bu durumun ortaya çıkmasına neden olan bir diğer sebep artan öğrenci sayısı ve toplumun değişen ve artan talepleridir. Üniversiteler ihtiyaçlarını karşılamak üzere sanayi ile işbirliği içinde büyük “araştırma merkezleri” haline gelmeye başlamıştır (Dolgun, 2010). Bu yeni değerler sisteminde akademisyenler araştırmacı kimliğinden giderek uzaklaşmakta, bilim sevgisi azalmaktadır (Aslan, 2010).

Sonuç olarak üniversiteler çağı takip etmekte ve değişimde öncü kurumlar olarak devam etmektedirler. Küresel ölçekte Batı üniversiteleri dünyadaki üniversitelerin yapısını etkilemekte fakat üniversiteler kendi yerel çözümlerini üretmektedirler. Her ne kadar üniversiteler kendi yerel misyonlarını oluşturmaya çalışsa da küresel homojenlikten kaçamamıştır (Antalyalı, 2007).

Türkiye’de yükseköğretimin temel amaçları 2547 sayılı yükseköğretim kanununda belirtilmiştir. 2547 sayılı yükseköğretim kanununda yükseköğretimin amacı ;

“ATATÜRK İnkılapları ve ilkeleri doğrultusunda ATATÜRK milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini taşıyan, Türk olmanın şeref ve mutluluğunu duyan, toplum yararını kişisel çıkarını üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu, Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren, hür ve bilimsel düşünce gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, beden, zihin, ruh, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş, ilgi ve yetenekleri yönünde yurt kalkınmasına ve ihtiyaçlarına cevap verecek, aynı zamanda kendi geçim ve mutluluğunu sağlayacak bir mesleğin bilgi, beceri, davranış ve genel kültürüne sahip, vatandaşlar olarak yetiştirmek. Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak, refah ve mutluluğunu artırmak amacıyla; ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak ve hızlandıracak programlar uygulayarak, çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı haline gelmesini sağlamak, yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla işbirliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.”

Görüldüğü üzere yükseköğretim kanununda yer alan amaçlar eğitim, araştırma ve topluma hizmet misyonları ile örtüşmektedir. Bu kanun maddesinde özellikle toplum yararının daha fazla gözetildiği, araştırma misyonunun daha geride kaldığı bir yapı göze çarpmaktadır. İlgili literatürde üniversitelerin misyonu ile ilgili çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Dolgun, 2010; Ellis ve Miller, 2014; Emekçi, 2019; Özdem, 2011; Öztürk-Başpınar, 2020; Emimi ve Ayaz, 2020; Kuzu, 2020; Peer ve Penker, 2016; Shaw ve Allison, 1999). Fakat bu çalışmaların üniversitelerin misyon ifadelerinin betimsel analizi ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu çalışma

2019-2023 stratejik planında yer alan misyon ifadelerinin yükseköğretimin temel misyonları ile uyumu bakımından irdelemesi, bu misyon ifadelerinin etkililiğini ortaya koyması ve 2024-2029 stratejik planlarında yer alacak misyonlara yol gösterici bir rehber olması bakımından önemlidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 2019-2023 yılları arasında yayımlanan stratejik planda yer alan misyon ifadelerinin etkililiğini ortaya koymaktır. Bu amaçla bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Üniversitelerin misyon ifadelerinin ortak noktaları nelerdir?
2. Üniversitelerin ifade ettikleri misyonların etkililiği hangi düzeydedir?

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi tekniği dijital ortamda yayımlanan ya da basılmış dergi, günlük, eser gibi belgelerin gözden geçirildiği ve yorumlandığı sistemli bir süreçtir (Bowen, 2009). Nitel araştırmalarda doküman analizi sıklıkla veri toplama ya da çeşitleme aracı olarak kullanılırken son zamanlarda ise tek başına bir araştırma yöntemi olarak da kullanılmaktadır (Bowen, 2009; Kıral, 2020; Sak, Şahin-Sak, Öneren-Şendil ve Nas, 2021). Bu çalışmada üniversitelerin web sayfalarında yayımlanan 2019-2023 stratejik planı içinde yer alan misyon ifadeleri incelenmiştir. Misyon ifadelerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise misyon ifadelerinin etkililiğini tespit etmek adına daha önce farklı amaçlar için yayınlanmış verilerin kullanıldığı ve analiz edildiği ikincil veri analizi yöntemi kullanılmıştır.

2.2. Çalışma grubu

Bu çalışmanın evrenini ülkemizde yer alan devlet üniversitelerinin stratejik planları oluşturmaktadır. Türkiye de 2023 yılı itibarıyla 208 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerden 129'u devlet üniversitedir. Üniversitelerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Bu ölçütler daha önce hazırlanan ölçütler olabilir ya da araştırmacı kendi belirleyebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada araştırmacılar tarafından daha önce stratejik plan hazırlamış, bu konuda deneyimi olan ve bunu en az birkaç dönem sürdürmüş üniversitelere yer vermek adına belirli ölçütler geliştirilmiştir. Üniversitelerin misyonlarını benimsemiş olmaları çalışmanın verimliliği açısından önemli kabul edildiğinden 'ilde açılan ilk devlet üniversitesi olmak' ölçütü getirilmiştir. Bu ölçüt doğrultusunda seçilen 81 üniversite bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada yer alacak 81 üniversitenin misyon ifadelerine "Kamuda Stratejik Yönetim" web sitesi üzerinden ulaşılmıştır. Bu web site üzerinden üniversitelerin web sayfalarında yer alan ilgili bölüme direkt ulaşılmıştır. Bu çalışmada ilk olarak misyon ifadeleri içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi verileri analiz edebilmeyi ve bir takım yazılı ya da görsel metni anlamlandırmayı ifade eder ve doküman incelemesi modelinde verilerin analizinde kullanılabilir (Çelebi ve Orman, 2021). İçerik analizi yönteminde verilerin içinde gizlenen temel gerçeklikler ortaya çıkarılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu bağlamda veriler kodlanarak temalaştırılmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında 11 temanın etkililiğini ortaya çıkarmak adına ikincil veri analizi yöntemi kullanılmıştır. Daha önce farklı bir amaçla toplanan verilerin kullanılarak analiz edilmesine ikincil veri analizi denilmektedir (Ulakbim, 2021). Bu çalışmada misyon ifadelerinin etkililiğini tespit etmek adına TÜBİTAK Üniversiteler girişimcilik endeksi sıralaması, URAP (2023) tarafından yayımlanan üniversitelerin Dünya sıralaması raporu, TÜİK (2022) nitelikli işgücü raporları ve UNİ-VERİ (2023) işgücü piyasası performans raporları kullanılmıştır. Bu raporlar farklı amaçlarla hazırlanan ulusal ve uluslararası resmi raporlardır. Bu raporların seçiminde ortaya çıkan temalar etkili olmuştur. Özellikle üniversitelerin Dünya sıralamasında güvenilir ve detaylı sonuçlar veren URAP raporları tercih edilmiştir. Bu raporlarda yer alan veriler tabloleştirilmiştir. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması adına çalışma grubunda yer alan 81 üniversitenin misyon ifadeleri bir word dosyasında toplanmıştır. Her bir üniversiteye Ü1, Ü2, Ü3, ... , Ü80, Ü81 şeklinde kodlar verilmiştir. İncelenen her bir misyon ifadesinin çözümlenmesi yapılarak her bir araştırmacının anlayabileceği şekilde yazılmıştır. Bu misyon ifadeleri araştırmacılar tarafından incelenerek 11 tema oluşturulmuştur. Daha sonra çalışmaya belirli bir süre ara vererek misyon ifadeleri tekrar incelenmiştir. Ayrıca temaların oluşturulmasında tutarlılığı artırmak adına araştırmacıların kodlama tutarlılığı hesaplanmıştır. Tutarlılığın hesaplanması üzere Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen formül [Tutarlılık: Görüş birliği÷(Görüş birliği+ görüş birliği bulunmayan terim)] kullanılmıştır. 10 tema üzerinde uzlaşa sağlanırken 1 tema üzerinde uzlaşa sağlanmamıştır. Çalışmanın kodlama tutarlılığı yüzde 90 hesaplanmıştır. Çalışmada doğrudan alıntılara yer verilerek inandırıcılık artırılmaya çalışılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde üniversitelerin misyon ifadelerinin analizine ve çeşitli raporlardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1.Devlet üniversitelerinin misyonuna yönelik bulgular

Türkiye’de yükseköğretimin misyonunu saptamak üzere Türkiye’nin 81 ilinde yer alan 81 devlet üniversitesinin misyon ifadeleri incelenmiştir. Bu çalışmada ortak ifadeler tek bir tema altında toplanarak 11 tema oluşturulmuştur.

Tablo 1: Üniversitelerin Misyon İfadelerinde Geçen Temalar

Temalar	Görülme Sıklığı
Topluma Katkı	58
Nitelikli Birey ve İşgücü	40
Araştırmacı	32
Milli Değerlere Bağlılık	30
Evrensel Bilgi Üretimi	27
Bölgesel Kalkınma	17
Bilgi Üretimi	17
Girişimci	16
Sürdürülebilir Kalkınma	9
Evrensel Düşünme	9
Uluslararası Rekabet	4

Tablo 1’de verilen bulgular incelendiğinde en sık topluma katkı, nitelikli işgücü ve araştırma misyonunun yer aldığı görülmektedir.

Aşağıda bazı üniversitelerin misyon ifadeleri verilmiştir;

Ü2: “Ulusal ve uluslararası alanda bilimsel kimliği ile öne çıkan, şehirle bütünleşen, bölgesel çözümler üreten; kaliteli eğitim hizmeti, nitelikli ve sürdürülebilir projelerle sosyo-ekonomik hayata katkı sağlayan, millî ve evrensel değerleri benimseyen, erdemli insanlar yetiştiren bir üniversite olmaktadır”.

Ü8: “Üniversitemiz, başta ilimiz olmak üzere ülkemizin gelişmişlik düzeyi ve yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlamayı ve toplumsal değerlere bağlı, insan haklarına saygılı, bilgi ve teknoloji üreten, Atatürk İlke ve İnkılaplarına bağlı bireyler yetiştirmeyi görev edinmiştir”.

Ü20: “Eğitim ve araştırma alanında nitelikli, bilimsel ve etik değerleri önceleyen, mesleki alanda kendini sürekli geliştiren, paydaşlarının beklentilerini dikkate alan, sosyal sorumluluk bilincine sahip bireyler yetiştirmeyi, Ulusal ve uluslararası düzeyde bilim, sanat ve teknoloji üreterek ülkemizin gelişimine katkıda bulunmayı, görev olarak üslenmiştir”.

Ü32: “Etkili ve kaliteli eğitim-öğretim, bilimsel araştırma faaliyetleri ile insanlığın gelişmesine katkı sağlamak”.

Ü41: “Bilimsel araştırma ve topluma hizmet sorumluluğuyla çeşitli alanlarda mesleki yeterliklere sahip bireyler yetiştiren eğitim ağırlıklı bir üniversite olmaktadır”.

Ü54: “İnsan odaklı eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme faaliyetleriyle sorgulayıcı, yaşam boyu öğrenmeyi ilke edinmiş, bilimsel düşünmeyi öğrenmiş nitelikli bireyler yetiştirerek, bölgenin ve ülkenin kalkınmasına katkı sağlamak”.

Ü63: “İnsanı temel alan bir eğitim anlayışı dairesinde, beynelmilel faydalı bilgiye ulaşmayı ve üretmeyi ilke edinen, çevresel, toplumsal ve tarihsel millî ve manevi değerlere sahip ve saygılı, bölgenin ve ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine katkı sunan, ulusal ve uluslararası rekabet koşullarında işbirliği ve araştırmalara açık, araştıran, çözümleyen evrensel öğrenci ve akademisyenler yetiştirmektedir”.

Ü73: “Ulusal ve uluslararası düzeyde eğitim-öğretim hizmeti vermek, bilimsel araştırmalar yapmak ve bilimi, teknolojiyi, sanatı ve kültürel değerleri girişimci bir üniversite olarak insanlığın hizmetine sunmaktır”.

Ü78: “Geçmişten bugüne bölgenin sahip olduğu kültürel zenginlikleri kullanan, temel değerlerinden ödün vermeden çağdaş sanat, bilim ve teknoloji alanında donanımlı, değişime ve gelişime açık birikimlerini toplum yararına kullanan bireyler yetiştiren ve mensubu olmaktan onur duyulan bir üniversite olmaktadır”.

3.2. Üniversite misyonlarının etkililiği üzerine bulgular

Üniversite misyonlarının etkililiği ulusal ve uluslararası URAP, TÜBİTAK VE YÖK VERİ ve UNI-VERİ raporları kullanılarak tespit edilmiştir.

3.2.1. Toplum katkı sunma misyonunun etkililiğine yönelik bulgular

Bu bölümde YÖK’ten alınan veriler kullanılmıştır. Toplum katkı sunma misyonuna yönelik bulgular Tablo 7’ de verilmiştir.

Tablo 2: Toplum katkı misyonuna yönelik veriler

	2019	2020	2021	%
Üniversitelerin yaptığı sosyal sorumluluk projesi sayısı	31	27	44	35
Sürekli eğitim merkezi ve dil merkezi tarafından verilen sertifika sayısı ortalaması	1531	1229	2290	50
Kariyer merkezi çalışmaları kapsamında öğrenci ve mezunlara yönelik gerçekleştirilen faaliyet sayısı	32	40	71	121
Kamu kurumları ile ortak yürütülen proje sayısı	23	27	33	43
Dezavantajlı gruplara yönelik sosyal entegrasyon ve kapsayıcılığa ilişkin yapılan faaliyet sayısı	31	39	69	122
Üniversitelerin sıfır atık, yeşil kampüs ve çevrecilik alanlarında aldığı ödül sayısı	2,36	2,67	3	27
Yeşil, çevreci üniversite endeksinde ilk 1000’de yer alan üniversite sayısı	30	44	55	83
Üniversiteye kazandırılan bağış miktarı ortalaması (milyon)	7,31	4,34	11,20	53
Öğrenci başına yapılan harcama miktarı	10.338	11.934	14.702	42
Üniversitenin sağladığı eğitim burslarından faydalanan öğrenci oranı	4,45	3,11	3,55	-20

YÖK üniversite izleme ve değerlendirme genel raporu toplum katkı misyonuna yönelik yayımlanan veriler incelendiğinde 2019-2021 yılları arasında üniversitelerin sağladığı eğitim burs oranlarında bir azalma olduğu görülmektedir. Diğer başlıklar incelendiğinde bir artış olduğu görülmekte, bu artış %35- 122 arasında değişmektedir.

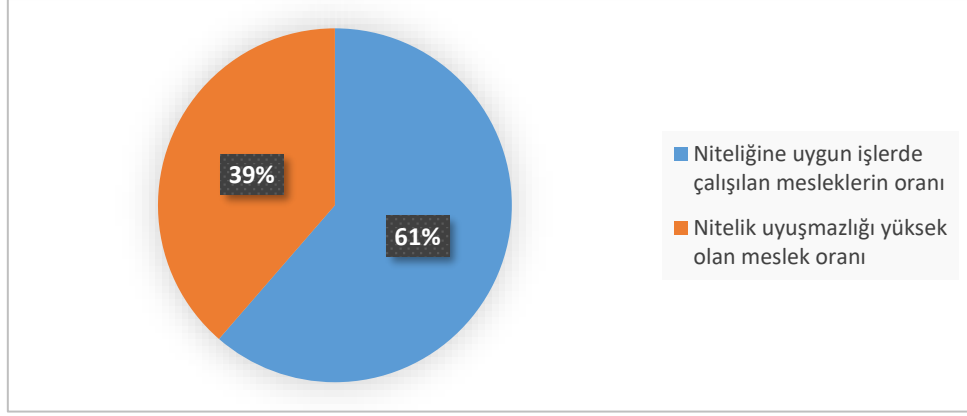
3.2.2. Nitelikli iş gücü yetiştirme misyonuna yönelik bulgular

Bu bölümde TÜİK’ten alınan verilere yer verilmiştir. Nitelikli işgücü yetiştirme misyonuna yönelik bulgulara Tablo 9’de yer verilmiştir.

Tablo 3: Nitelikli iş gücü misyonuna yönelik bulgular

Bileşen	2019	2020	2021	2022
Yükseköğretim mezunlarının toplam nüfusa oranı	20,8	21,8	23,0	23,9
Yükseköğretim mezunlarının işsizlik oranları	13,17	12,8	12,4	11,3
Yükseköğretim mezunlarının istihdam oranları	68,4	65,1	67,0	68,6

Tablo 9’a göre son 4 yıl içinde yükseköğretim mezunlarının toplam nüfusa oranı artış göstermiştir. Bu artışa rağmen 15-24 yaş arası genç işsizlik oranları incelendiğinde son 4 yıl içinde işsizlik oranlarının yükseköğretim mezunlarının lehine azaldığı görülmektedir. Yükseköğretim mezunlarının istihdam oranları 2020 yılında azalmış, 2021 ve 2022 yılları arasında artış göstererek 2019 seviyesine gelmiştir. Fakat burada yer alan verilerin doğru anlaşılması adına ÜNİ-VERİ nitelik uyumsuzluğu verilerine bakılmıştır.

Grafik 2: UNI-VERİ işgücü piyasası performansı (CBİKO, 2023)

Cumhurbaşkanlığı tarafından yayımlanan UNI-VERİ sonuçları incelendiğinde niteliğine uygun işlerde çalışan mesleklerin oranı (% 61), nitelik uyumsuzluğu yüksek olan meslek oranından (%39) yüksektir. Fakat %39'luk oran mezun olan bireylerin göz ardı edilemeyecek boyutta niteliğine uygun olmayan işlerde istihdam ettiği anlamını taşımaktadır.

3.2.3. Araştırmacı, bilgi üreten üniversite misyonuna yönelik bulgular

Bu bölümde YÖK'ten alınan veriler kullanılmıştır. Araştırma faaliyetlerine yönelik bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 4: Araştırma- Geliştirme Faaliyetlerinin yıllara göre değişim oranları

	2019	2020	2021	%
SCI, SCI-Expanded,SSCI ve AHCI endeksli dergilerde yayımlanan yayın sayısı ortalaması	0.36	.04	.44	22
En yüksek yüzde 10 'luk dilimde atf alan yayın sayısı ortalaması	147	166	187	27
Başvurulan patent, faydalı model veya tasarım sayısı ortalaması	14	13	13	-7
Tubitak tarafından verilen ulusal ve uluslararası araştırma bursu sayısı ortalaması	59	60	136	130
Tubitak tarafından verilen ulusal ve uluslararası destek programı sayısı	61	68	73	19
Ulusal ve uluslararası özel veya resmi kurum ve kuruluş tarafından desteklenmiş AR-GE niteliği taşıyan proje sayısı	63	61	84	33
Merkezi Bütçe dışı öz gelir, döner sermaye +, fon vb. gelirlerin yıllık bütçeye oranı	8,05	7,67	9,28	15
AR-GE' ye harcanan bütçe oranı	4,04	3,43	3,53	
Endüstri ile ortak yürütülen projelerin oranı	59	79	85	

2022 yılı YÖK izleme ve değerlendirme raporunda yer alan veriler incelendiğinde araştırma ve geliştirme faaliyeti sayısı ve ortalamalarında artış olduğu görülmekte fakat bu artış yüzde olarak hesaplandığında TUBİTAK bursları dışında bu oranın %20'nin altında kaldığı görülmektedir.

3.2.4. Evrensel bilgi üretimi, evrensel düşünme, uluslararası rekabet misyonlarının etkililiğine yönelik bulgular

Bu bölümde URAP ve YÖK' ten alınan verilere yer verilmiştir. Evrensel bilgi üretimi, evrensel düşünme, uluslararası rekabet misyonlarının etkililiğine yönelik bulgular Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 5: Uluslararasılaşma düzeyine yönelik bulgular

	2019	2020	2021
İstihdam edilen yabancı uyruklu öğretim üyesi sayısı	13	12	11
Yabancı uyruklu öğrenci sayısı	1007	1165	1374
Uluslararası değişim programları kapsamında gelen öğretim üyesi sayısı ortalaması	16	6	6
Uluslararası değişim programları kapsamında gönderilen öğretim üyesi sayısı	55	40	25
Uluslararası fonlara dayalı proje sayısı	11	11	14,6
Yurt dışında ki üniversiteler veya kurum ve kuruluşlar ile ortak yürütülen proje sayısı	15	14	16

Tablo 2 incelendiğinde 2019,2020,2021 yılları arasında istihdam edilen yabancı uyruklu öğretim üyesi sayısı, uluslararası değişim programları kapsamında gelen öğretim üyesi sayısı, uluslararası değişim programları kapsamında gönderilen öğretim üyesi sayısında azalma olduğu görülmektedir. 2019, 2020 ve 2021 yılları arasında yabancı uyruklu öğrenci sayısında ise belirgin bir artış olduğu görülmektedir. Yurt dışındaki üniversiteler veya kurum kuruluşlar ile ortak yürütülen proje sayısında bir değişim görülmemektedir.

Evrensel bilgi üretimi, evrensel düşünme, uluslararası rekabet misyonlarının etkililiğine yönelik bir diğer bulgu üniversitelerimizin URAP dünya sıralamasındaki durumudur. Üniversitelerimizin URAP dünya sıralaması Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 6: URAP 2022-2023 Türkiye sıralamasında ilk 10'a giren devlet üniversitelerimizin 2019-2022 döneminde URAP Dünya sıralamalarında yıllara göre dünyadaki durumları

Üniversite	2019	2020	2021	2022
Hacettepe Üniversitesi	534	500	524	517
İstanbul Üniversitesi	582	632	626	639
Ankara Üniversitesi	787	824	770	745
İTÜ	698	725	573	778
ODTÜ	706	751	788	810
Gazi Üniversitesi	884	924	902	877
Ege Üniversitesi	842	915	883	889
İ.Ü-Cerrahpaşa		1215	1045	965
Atatürk Üniversitesi	1036	1052	1044	1006
Marmara Üniversitesi	1070	1070	996	1013

Tablo 3 incelendiğinde ilk 10'da yer alan devlet üniversitelerinin son 4 yılda Dünya'da ilk 500 üniversite içinde yer almadığı görülmektedir.

Farklı bir URAP verisi kullanılarak elde edilen ilk 10'da yer alan devlet üniversitelerimizin 2022-2023 yılları toplam puanlarına yönelik bulgular ise Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 7: 2022-2023 dünya sıralamasında yer alan ilk 10 üniversitemiz ve puanları

No	Üniversite	Makale	Atıf	Toplam Doküman Sayısı	Toplam Yayın Etkisi	Toplam Atıf Etkisi	Uluslar Arası İşbirliği	Total
517	Hacettepe Üniversitesi	63,47	76,03	37,16	48,09	66,62	55,04	346,42
639	İstanbul Üniversitesi	53,1	71,89	35,99	45,58	62,31	51,42	320,3
745	Ankara Üniversitesi	55,89	67,07	34,19	44,2	57,13	45,6	304,07
778	İstanbul Teknik Üniversitesi	55,26	65,68	32,57	43,37	57,65	46,18	300,71
810	Ortadoğu Teknik Üniversitesi	52,7	65,24	31,37	43,76	57,27	46,47	296,82
877	Gazi Üniversitesi	52,94	64,43	33,07	37,95	54,88	43,36	286,63
889	Ege Üniversitesi	51,32	63,56	32,5	40,76	53,91	42,84	284,88
965	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	49,57	61,77	29,66	37,23	53,5	45,51	277,25
1006	Atatürk üniversitesi	48,76	61,41	29,16	33,43	53,85	44,8	271,42
1013	Marmara Üniversitesi	45,63	60,94	31,39	38,72	51,87	42,18	270,73

Tablo 4 incelendiğinde üniversitelerimizin toplam puanlarının ilk 100 üniversitenin toplam puanlarından düşük olduğu görülmektedir. URAP 2022-2023 verilerine göre değerlendirilen 3000 üniversitenin toplam puanının

ortalaması 246'dır. Bu sıralamada değerlendirilen 118 üniversitenin 19'u ortalama üzeri puan alırken 99 üniversite bu puanın altında kalmıştır.

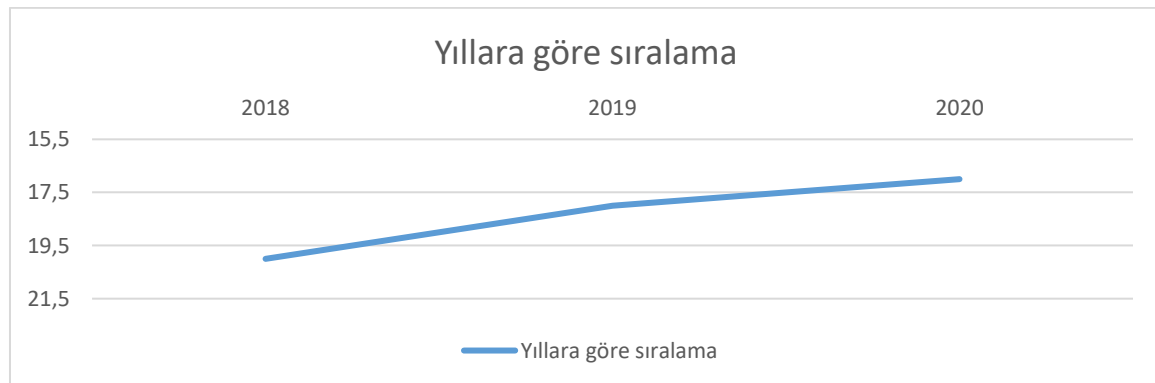
Evrensel bilgi üretimi, evrensel düşünme ve uluslararası rekabet edebilirlik misyonunun etkililiğine yönelik bir diğer bulgu Türkiye kaynaklı makalelerin yayımlandığı dergilerin etki değeridir. URAP (2023) tarafından yayımlanan bu değerler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 8:2017-2021 yıl aralığında Türkiye kaynaklı makalelerin yayımlandığı dergilerin etki değerine göre karşılaştırılması

	İlk %25 Q1	İkinci%25 Q2	Üçüncü % 25 Q3	Son %25 Q4	Dünya Ortalamasına göre etki değeri
Hollanda	56,75	27,67	11,2	4,37	1,72
İsviçre	56,70	26,98	10,97	5,35	1,80
İngiltere	54,07	28,06	12,34	5,53	1,44
İsveç	53,78	29,16	12,24	4,81	1,60
İspanya	52,38	28,06	12	7,55	1,21
Avustralya	52,27	27,8	13,97	5,95	1,49
Fransa	52,08	27,54	12,35	8,03	1,40
ABD	51,01	27,97	14,42	6,61	1,35
Kanada	50,95	28,76	13,99	6,3	1,40
Almanya	50,43	28,07	12,23	9,27	1,39
İtalya	48,04	31,13	14,26	6,57	1,36
Çin	46,32	28,23	15,73	9,72	1,34
Güney Kore	43,51	29,2	16,5	10,79	1,17
Dünya Ortalaması	41,90	28,99	17,08	12,03	1,00
Japonya	37,96	29,56	19,92	12,56	1,05
Polonya	37,57	29,58	17,56	15,29	0,95
Sudi Arabistan	37,50	32,9	17,93	11,68	1,33
Brezilya	34,59	28,14	20,76	16,51	0,81
Hindistan	31,53	29,67	22,44	16,36	0,89
İran	31,47	28,6	24,38	15,55	1,03
Rusya	26,39	21,62	15,8	36,19	0,61
Türkiye	22,67	23,38	23,98	29,97	0,76

Yukarıda ki tablo incelendiğinde Türkiye'nin etki değeri düşük dergilerde yayımlanan makale sayısının daha fazla olduğu görülmektedir.

Evrensel bilgi üretimi, evrensel düşünme ve uluslararası rekabet edebilirlik misyonunun etkililiğine yönelik bir diğer bulgu bilimsel yayın sayısı bakımından Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yeridir. Bu sıralamaya ait veriler şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Bilimsel yayın bakımından Türkiye'nin dünya sıralamasındaki yerinin yıllara göre değişimi (Tubitak, 2021).

Şekil 1 incelendiğinde 196 ülke içinde Türkiye 2018 yılında 20. Sırada görünmektedir. 2020 yılında ise 3 basamak ilerleyerek 17. Sıraya yerleşmiştir. Ortalama olarak bu sıralamanın iyi olduğunu söyleyebiliriz. Fakat Uluslararası Atıf Sayısı incelendiğinde etki değeri düşük dergilerde yayınlanan uluslararası makale sayısının fazla olması atıf sayısını düşürmektedir. Ayrıca URAP tarafından 2022 yılında hazırlanan raporda Türkiye'nin etki faktörü 0.76 olarak verilmiştir. Bu ortalama Dünya ortalaması 1'in altında kalmaktadır.

3.2.5. Girişimcilik misyonuna yönelik bulgular

Türkiye de yer alan üniversitelerin benimsediği diğer bir misyon ise "Girişimci Üniversite" misyonu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu misyonun ülkemiz üniversiteleri tarafından ne kadar başarılı bir şekilde gerçekleştirildiğini saptamak üzere GEM tarafından hazırlanan ulusal girişimcilik bağlam indeksi (NECI) sıralamalarına bakılmıştır. Bu sıralamada Türkiye'nin 54 ülke arasında 29. sırada olduğu görülmektedir. Sıralama da ortalama bir puana sahip olduğumuz söylenebilir. Ayrıca bu bölümde TUBİTAK tarafından yayımlanan üniversitelerin girişimcilik indeksi sonuçlarına yer verilmiştir. Bu sonuçlar tablo 8' de gösterilmiştir.

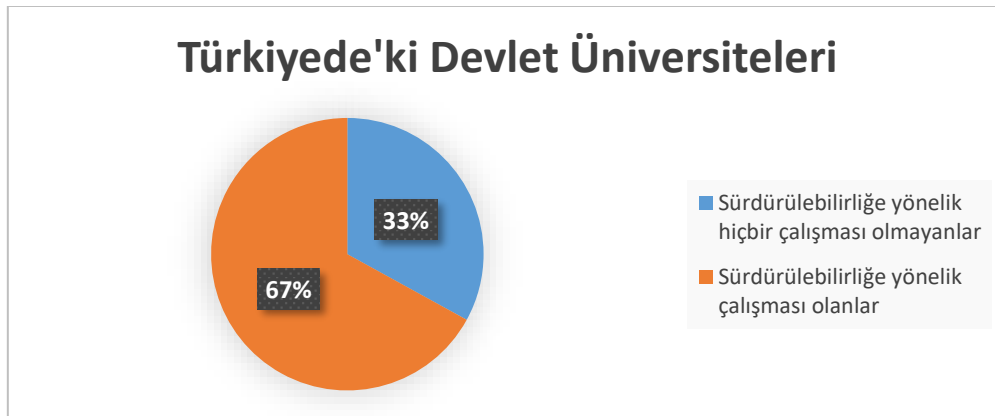
Tablo 9:2018-2022 Yılı Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Sonuçları

Üniversite	2018	2018 Sıralama	2022	2022 sıralama
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	93,16	1	83,61	1
İstanbul Teknik Üniversitesi	90,16	2	74,15	3
Sabancı Üniversitesi	85,49	3	77,89	2
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	84,42	4	69,85	5
Boğaziçi Üniversitesi	83,33	5	65,93	7
Yıldız Teknik Üniversitesi	81,40	6	73,88	4
Gebze Teknik Üniversitesi	77,82	7	64,85	8
Hacettepe Üniversitesi	75,93	8	59,85	11
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	75,64	9	62,02	10
Ege Üniversitesi	70,66	10	58,85	12
Koç Üniversitesi	68,87	11	67,74	6
Özyeğin Üniversitesi	65,44	14	63,18	9

Tablo 8'de yer alan veriler incelendiğinde üniversitelerin 2018 yılı girişimcilik ve yenilikçilik puanlarının 2022 yılında düştüğü görülmektedir.

3.2.6. Sürdürülebilirlik misyonuna yönelik bulgular

Bu bölümde Devlet üniversitelerinin sürdürülebilir projelere yer verme yüzdeleri ile bulgular Grafik 1' de verilmiştir.

Grafik 1: Türkiye'de Sürdürülebilirlik Faaliyetlerine İlişkin Devlet Üniversitelerinin Durumu

Güngör-Tañç, Tañç, Çardak ve Yağlı (2022) yaptığı çalışmada 129 devlet üniversitesinin web sitelerini sürdürülebilirlik faaliyetleri bağlamında incelemiştir. Bu çalışmada 86 üniversitenin sürdürülebilirliğe yönelik çalışması bulunurken, 43 üniversitenin hiçbir çalışması olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca incelenen 207 üniversite içinde 7 üniversitenin sürdürülebilirlik raporuna yer verdiği görülmüştür.

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırma bulguları incelendiğinde ilk sırada topluma katkı misyonu gelirken onu nitelikli işgücü ve araştırma misyonu takip etmektedir. Yükseköğretimin üç temel misyonunun Türk üniversiteleri tarafından benimsendiği söylenebilir. Türk devlet üniversitelerinin en fazla topluma katkı sağlamak misyonunu benimsemiş olması kültürel yapımızdan kaynaklanıyor olabilir. İkinci sırada nitelikli eğitim ve nitelikli iş gücü yetiştirmek misyonu gelmektedir. Diğer bir temel misyon olarak ifade edilen “araştırma” misyonunun Türk devlet üniversiteleri misyon ifadelerinde görülme sıklığı bakımından üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. İncelenen 81 üniversiteden 32 üniversitenin araştırma misyonunu benimsediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca üniversitelerin temel misyonlarından birinin de kültür aktarımı olduğunu öne süren çalışmalar bulunmaktadır (Erdem, 2005; Hurdato,2007; Peters,2007; Scott. 2004). Misyon ifadelerinin çoğunda milli ve evrensel değerleri benimseyen birey yetiştirmek vurgusu yapılmaktadır. Aynı zamanda üniversitelerin “Küresel Vatandaşlık” kavramına da yer verdiği göze çarpmaktadır. Bilgi üretme misyonunun ifade edilme sıklığının düşük düzeyde olması şaşırtıcı bulgular arasındadır. Evrensellik vurgusunun yapıldığı misyon ifadelerinde bilgi üretme yerine bilgiyi kullanma ifadelerinin geçmesi üniversitelerin kendi içinde bir tezatlık yaşadığını göstermektedir. Yeni çağ üniversiteleri giderek girişimci üniversite olma yolunda ilerlemektedir. Fakat misyon ifadelerinde girişimci üniversite olgusunun görülme sıklığının düşük olduğu ifade edilebilir.

İlgili literatür incelendiğinde bulgularımızı destekleyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Emekçi (2019) yaptığı çalışmada üniversitelerin misyon ifadelerinde en fazla nitelikli insan gücü kaynağının yetiştirilmesine ve üniversitelerin araştırma işlevine yönelik ifadeler yer verildiği görülmektedir. Ayrıca eğitim misyonuna yönelik yer alan ifadelerde mesleki eğitim ile bilgi ve teknolojiye yönelik eğitim ifadelerinin sık kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Araştırma misyonuna yönelik temada ise en sık teknoloji ve bilgi üretmek ile araştırma ve uygulama geliştirme ile ilgili ifadeler yer verildiği görülmektedir. Farklı bir çalışmada 2018-2019 yılları arasında ilk 2500’e giren üniversitelerin misyon ifadelerinde yer alan ortak temalar incelenmiştir. Bu temalar eğitim, bireyler, araştırma, evrensel ve bilimsel olmuştur (Kuzu, 2020). Erdem (2005) yapmış olduğu çalışmada üniversitelerin misyon ifadelerinin 7 tema altında toplandığı sonucuna ulaşmıştır. Üniversitelerin misyon ifadelerinde en sık “Eğitim öğretim hizmeti” misyonuna yer verdiği görülmektedir. Bulunan diğer temalar ise “Toplumsallık”, “Evrensellik”, “Bilim ve teknoloji”, “Değerler”, “Faaliyet alanı” ve “Demokrasi” olarak belirlenmiştir. Diğer bir çalışmada ise Dünya ve Türkiye’deki üniversitelerin misyon ifadeleri karşılaştırılmıştır. İncelenen üniversitelerin misyon ifadelerinde; kalite, yenilikçilik, işbirliği, problem çözmeye istek, girişimcilik, özgünlük, teknoloji kullanımı, toplumsal fayda, hayat boyu öğrenen gibi kavramların ön plana çıktığı görülmektedir (Çiçek ve Töremen, 2018). Ocak ve Karabulut (2007) İngiltere ve Türkiye’deki üniversitelerin vizyon ve misyon ifadelerini incelediği çalışmada Türk üniversitelerinde öncül olma, gelecek odaklılık ve toplum odaklılık misyonlarının ön plana çıktığı görülmektedir.

Yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde üniversitelerin misyon ifadelerinin oldukça benzer olduğu görülmektedir. Misyon ifadelerinin oluşturulmasında katılımcı anlayışın benimsenmemesi (Yıldız, 2016), tek kaynaktan yararlanılması, stratejik planların web sayfasında yayımlanması bu durumun nedenleri arasında gösterilmektedir (Arabacı ve Şener, 2016). Türkiye’nin yükseköğretim sisteminde önemli adımlar atabilmesi için tek tipçi yapıdan kurtulması, farklılaşmış ve çeşitlenmiş bir yükseköğretim sistemine geçiş yapması gerekmektedir (Çelik, 2015).

Topluma katkı misyonu en sık ifade edilen misyon olmuştur. Türk devlet üniversitelerinin topluma katkı sunma misyonuna yönelik elde edilen bulgular incelendiğinde son dört yıl içinde öğrencilere verilen burs sayısı, burs miktarı, sosyal sorumluluk projesi sayısı, çevreci sürdürülebilir proje sayısı başlıklarında bir artış olduğu görülmektedir. Üniversitelerin topluma katkı sunma misyonunu yerine getirmede belirli bir yol aldığı söylenebilir. Bu durum sosyal sorumluluk projelerinin ve sürdürülebilirlik faaliyetlerinin son yıllarda artması ile ilişkili olabilir. Fakat topluma katkı sunmada hala dünyadaki diğer üniversiteler ile Türk üniversiteleri arasında büyük farklar göze çarpmaktadır (Güleç ve Demir, 2023).

Misyon ifadelerinin görülme sıklığı ile ilgili bulgular incelendiğinde nitelikli işgücü misyonu en sık ifade edilen ikinci misyon olmuştur. Nitelikli işgücüne yönelik TÜİK ve UNI-VERİ’ den alınan sonuçlar incelendiğinde son dört yıl içinde, üniversite mezunu bireylerin toplam nüfusa oranının arttığı buna karşılık yükseköğretim mezunu işsizlik düzeylerinin azaldığı, istihdam edilebilirliğin arttığı görülmektedir. Fakat ÜNİ-VERİ tarafından sunulan veriler incelendiğinde istihdam edilen bireylerden % 39’unun nitelik uyumsuzluğu yaşadığı görülmektedir. Bu durumda yükseköğretimde mezun- istihdam edilebilirlik noktasında bir dengesizlik olduğu söylenebilir. Farklı bir çalışmada da ÜNİ-VERİ tarafından yayımlanan veriler incelenmiş yükseköğretim kontenjanları ile bölümler ve işgücü piyasasındaki durum karşılaştırılmıştır. Bazı bölümlerin nitelikli işgücüne ihtiyaç duymadığı alanlarda yüksek kontenjanlar belirlendiği, yerleşen öğrenci sayıları bakımından ise hala boş kontenjanların, doldurmayan bölümlerin olduğu görülmüştür (Çakır ve Kellevezir, 2020). Bu durum nitelikli işgücü yetiştirme misyonunun yerine getirilmesinde üniversitelerin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir fakat istihdam edilebilirlik bakımından bu durumun nitelik uyumsuzluğu sorununu ortaya çıkardığı görülmektedir.

Araştırmamızın araştırmacı, bilgi üreten üniversite misyonuna yönelik bulguları YÖK (2023) Yükseköğretimi izleme ve değerlendirme raporunda yer alan sonuçlardan oluşturulmuştur. Bu sonuçlar incelendiğinde üniversitelerin misyon olarak belirlediği “Araştırmacı” üniversite, “Bilgi üreten” üniversite misyonlarının görülme sıklığı yüzde 50’nin altında kalmaktadır. Son üç yılın verileri incelendiğinde araştırma projeleri sayısında artış olduğu görülmektedir. Fakat patent ve faydalı model sayısında üç yıl bazında değişim olmadığı görülmektedir. Bu durumun yanı sıra son üç yılda Ar-Ge’ye ayrılan bütçenin oransal olarak azaldığı görülmektedir.

Üniversitelerin evrensel bilgi üretimi, evrensel düşünme, uluslararası rekabet misyonlarının etkililiğine yönelik olarak YÖK, TÜBİTAK ve URAP raporları incelenmiştir. YÖK yükseköğretimi izleme ve değerlendirme raporu bulgularına göre 2019-2021 yılları arasında uluslararasılaşma boyutunda hedeflenen düzeye gelinmediği görülmektedir. URAP dünya sıralaması sonuçlarına göre 2019-2022 yılları arasında ilk 500 üniversite içinde herhangi bir üniversitenin yer almadığı görülmektedir. Aynı misyon altında makale, atıf, toplam doküman, toplam atıf, uluslararası işbirliği bileşenlerinden oluşan toplam puanlarının yer aldığı bulgulara yer verilmiştir. Bu bulgular değerlendirildiğinde Türk devlet üniversitelerinin çoğunluğunun toplam puanlarının ortalama puanın altında kaldığı görülmektedir. 2017-2021 yılları arasında Türkiye kaynaklı makalelerin Q1 etki değeri düşük dergilerde yayımlandığı görülmektedir. Son olarak bu misyon altında TÜBİTAK yayın sayısı bakımından dünya sıralaması sonuçları incelendiğinde 2006-2020 yılları arasında Türk üniversitelerinin 20. Sıradan 17. Sıraya yükseldiği bu zaman dilimi içinde sıralama bakımından değişkenlik yaşadığımız görülmektedir. Üniversitelerin uluslararasılaşma misyonunun yönelik bulgular farklı çalışmaların bulguları ile örtüşmektedir (Selvitopu ve Aydın, 2018; Vural-Yılmaz, 2016). Selvitopu ve Aydın (2018), uluslararasılaşma bakımından Türk yükseköğretiminin gelişme sürecinde olduğu ve Türkiye’nin talep edilen bir yer haline geleceğini belirtmiştir. Vural- Yılmaz (2016) ise henüz Türk üniversitelerinin uluslararasılaşma bağlamında istenilen düzeye erişmediğini fakat uzun dönemde küresel bir aktör konumuna gelebileceğini söylemektedir.

Bölgesel kalkınma bir diğer ifade edilen misyon ifadesidir. Yükseköğretimin bölgesel kalkınmaya etkisi yüksektir. Özellikle bulunduğu bölgede “nüfus artışı, konut talebi, istihdam olanakları, artan harcamalar” gibi olumlu çıktılar yaratmaktadır (Shaw ve Allison, 1999). Özellikle bölgesel düzeyde ekonomiye katkıları bulunmaktadır. Öğrencilerin talepleri yemek hizmetlerinin, konut kalitesinin ve yerel faaliyetlerin artmasını sağlamaktadır (Peer ve Penker, 2016). Önümüzde ki yıllarda üniversite sanayi işbirliği artırılarak Türk devlet üniversitelerinin bölgesel kalkınmaya yönelik olumlu etkisi artırılmalıdır.

Girişimcilik misyonu ifade edilme sıklığı bakımından en az ifade edilen misyon ifadelerinden biri olmuştur. Üniversitelerin girişimcilik misyonuna yönelik elde edilen bulgular incelendiğinde son dört yıl içinde girişimcilik endeksi puanlarında bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni 2020-2021 yılları arasında kapsayan Covid 19 pandemisi ile üniversitelerin uzun süre uzaktan eğitime devam etmesi olabilir. Girişimci üniversite bağlamında getirilen yasal zorunluluklar üniversiteleri zorlasa da girişimcilik kavramını üniversitelerimizin henüz benimsemediği söylenebilir. Çünkü girişimcilik kavramının henüz felsefi ve düşünsel zemini oluşturulmamıştır (Özdemir, Boyacı, Kılınç ve Koşar, 2019). Girişimcilik misyonunun yerine getirilmesi için üniversiteler yönetim ve finansman bakımından özerk olmalı, üniversiteleri geliştirmek üzere çaba gösterilmelidir (Özer, 2011).

Üniversitelerin misyon ifadeleri içinde sürdürülebilirlik kavramına yer verildiği görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma misyonuna yönelik elde edilen bulgular incelendiğinde 119 devlet üniversitesinden sadece yedi üniversitenin sürdürülebilirlik raporu olduğu, 43 üniversitede sürdürülebilirliğe yönelik herhangi bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Dünya genelinde üniversitelerde sürdürülebilirlik çalışmalarına verilen önemin artması beklenmektedir. 2022 Green Metric dünya sıralamasında yer alan ilk 20 Türk üniversitesinin sadece 8 tanesi sürdürülebilirlik raporu yayımladığı, bu üniversitelerden sadece bir tanesinin GRI içerik endeksine yer verdiği görülmüştür (Uçar vd., 2022).

Üniversiteler bireylere evrenseli gözeterek bilimsel ve var olanın dışında düşünme yeteneği kazandırmalıdır. Öğrencilere rehber olarak bilgiye erişme metotları aktarmalıdır. Üniversitenin nihai amacı ise soyut düşünme yetisini kazandırmak olmalıdır (Bilginoğlu, 2016). Üniversiteler hem iç hem dış paydaşların yoğun etkisi altındadır. Özellikle misyonların etkili olabilmesi için üniversiteler şeffaf ve hesap verebilir yapıda olmalıdır. Yükseköğretimde ne ölçüldüğüne özellikle dikkat edilmelidir. Çünkü ölçülen parametreler misyonu, amacı belirleyecek ve sonucu etkileyecektir (Hawkins, 2008). Doğru soruyu sormak, doğru ölçümü yapmak misyonların ve amaçların etkililiği için oldukça önemlidir. Toplumun ilerlemesinde sorumluluk sahibi olunması gerektiği bilinerek yapılan faaliyetler ve atılan adımlarda şeffaf ve hesap verebilir olunmalıdır.

Araştırma bulguları incelendiğinde sonuç olarak üniversitelerin temel misyonlar açısından ortak bir yapı oluşturdukları söylenebilir. Bu misyonların yerine getirilmesinde farklı çalışmalar ve araştırmalar yapılması gerekmektedir. Üniversitelerin eğitim misyonuna odaklanarak nitelikli iş gücü yetiştirme misyonunu yerine getirmek için faaliyetler yürüttüğü görülmektedir. Araştırma misyonu bakımından uluslararası arenada henüz hedeflenen düzeye ulaşamadığı görülmektedir. Bu durum üniversitelerimizin uluslararası rekabet edebilirliğini

düşürmektedir. Tüm bu veriler Türk yükseköğretiminin bilgi üretme, araştırma, topluma hizmet etme, eğitme misyonlarını yerine getirmek üzere atması gereken adımları olduğunu göstermektedir.

Öneriler

1. Üniversitelerin bilgi üreten, araştırmacı misyonuna yönelik olarak akademisyenleri destekleyen, akademisyenlerin iş yükünü azaltan ve akademisyenlerin nitelikli yayın üretmesi noktasında yeterliklerini artırmayı hedefleyen adımlar atması gerekmektedir.

2. Özellikle Stratejik planlarda yer alan amaç ve hedeflere ne düzeyde ulaşıldığına yönelik olarak ara raporlar istenmeli ve bu raporlar detaylı olarak incelenmelidir.

3. Yükseköğretimin evrensel bilgi üretimi, uluslararası rekabet edilebilirlik misyonunu yerine getirmesi üzere lisans ve lisansüstü düzeyde Erasmus öğrenci değişimi programları artırmalı, akademisyenlerin uluslararası projeleri desteklemelidir.

4. Sürdürülebilirlik misyonunu yerine getirmek üzere özellikle stratejik plan dahilinde bunu bir amaç haline getirmeli, paydaşları sürdürülebilir kalkınmanın önemi hakkında bilinçlendirmelidir.

5. Topluma katkı sunma misyonuna yönelik sosyal sorumluluk proje sayısını artırılmalı, özellikle lisans düzeyinde her anabilim bazında faaliyetler yürütülmesi sağlanmalıdır.

6. Girişimcilik misyonuna yönelik olarak sanayi- üniversite işbirliği desteklemeli ve patent başvuruları artırılmalıdır.

7. Bu çalışma genel sıralama ve ortalamalar ile sınırlıdır. Farklı çalışmalarda üniversitelerin misyon ifadeleri ve etkililiği kurumsal düzeyde incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Antalyalı Ö.L. (2007). Tarihsel Süreç İçerisinde Üniversite Misyonlarının Oluşumu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (6).
- Atuahene F. (2011). Re-thinking the Missing Mission of Higher Education: An Anatomy of the Research Challenge of African Universities. *Journal of Asian and African Studies*, 46 (4), 321-341.
- Arabacı, İ. & Şener, G. (2016). Üniversitelerin Misyon İfadelerinin Tematik Olarak İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (2), 701-716.
- Aslan, G. (2010). Öğretim Üyelerinin Girişimci Üniversite ve Üniversite Sanayi İşbirliği Kavramlarına İlişkin Görüşleri. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications (İCONTE)*, 11-13 Kasım, Antalya
- Bilginoğlu F. (2016). *Üniversite ve Kendi Başına Düşünme Yeteneği*. G.Yücel (Ed.). *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü Seçmeler* içinde (s. 3-5). İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayın
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Camelia G. & Marius P. (2013). Mission Statements In Higher Education: Context Analysis And Research Propositions. *Annals of Faculty of Economics*, 1 (2), 653-663.
- CBİKO. 2023. UNI-VERİ. [https://www.cbiko.gov.tr/projeler/uni-veri adresinden erişilmiştir](https://www.cbiko.gov.tr/projeler/uni-veri-adresinden-erişilmiştir).
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches* (4. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Cortés Sánchez, J. D. (2018). *Mission Statements Of Universities Worldwide: Text Mining Andvisualization. Intangible Capital*, 14(4), 584–603, <https://doi.org/10.3926/ic.1258>
- Çakır, Ö. & Kellevezir, İ. (2020). Yükseköğretim Mezunlarında İşsizlik ve Nitelik Uyumsuzluğu Olgusu: UNI-VERİ Araştırma Sonuçları Işığında Bir Değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Özel Sayı, 1-17.
- Çelik, Z. (2015). *Türkiye’de vakıf üniversitelerinin mevcut durumu ve geleceği* (Politika Notu No. 8). İstanbul: İlmî Etüdler Derneği.
- Çiçek V. & Töremen F. (2018). Araştırma Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Olmanın Sırrı: Üniversitelerin Misyon, Vizyon ve Değerleri Girişimcilik Özelliklerini Ne Kadar Tetiklemektedir?. *Ekonomi Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (9).
- Çiftçi, M. (2015). Girişimci Üniversite ve Üçüncü Kuşak Üniversiteler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (27).
- Damar, M. , Özdağoğlu, G. & Özveri, O. (2020). Üniversitelerde Dönüşüm Süreci ve Araştırma Üniversitesi Yaklaşım . *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 5 (2), 135-159.
- Doğan S. & Emekçi M. (2020). Investigation of Mission and Vision Expressions of Universities in Turkey. *Researcher: Social Science Studies*, 8, 161-203.
- Dolgun U. (2010). Yirmi Birinci Yüzyılda Yüksek Öğretimin Yeni Misyonu: Ticari Üniversiteler ve Girişimci Akademisyenler. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*. 42, 15-39.
- Emekçi M. (2019). *Türkiye’deki Üniversitelerin Misyon Ve Vizyon İfadelerinin Tematik Olarak İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Ellis J. & Miller P. (2014). Providing Higher Education in Post-modern Times: what do university mission statements tell us about what they believe and do?. *Research in Comparative and International Education*, 9 (1), 83-91.
- Emini, F. T. & Ayaz, Ç. E. (2020). Yükseköğretim Kurumlarının Misyon Bildirimlerinin İnovasyon Temelinde Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (1) , 89-100.
- Erdem, A. R. (2005). Üniversitenin Var Oluş Nedeni (Üniversitenin Misyonu). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (17) , 75-86.
- Gasset, O. Y. (1998). *Üniversitenin misyonu* (N. G. Işık, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- GEM. (2019). *Ulusal Girişimcilik Raporu*. Erişim Adresi: <https://www.gemconsortium.org/latest-global-reports>. (Haziran,2020).

- Güleç, İ. & Demir, S. (2023). Türk Yükseköğretiminde Toplumsal Katkı Kavramının Kapsamı Üzerine. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 1-12.
- Güngör Tanç, Ş, Tanç, A, Çardak, D. & Yağlı, İ. (2022). Türkiye'deki üniversitelerin sürdürülebilirlik çalışmalarının incelenmesi. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 66, 83-100.
- Hawkins B. L. (2008). The Tower and Cloud: Higher Education in the Age of Cloud Computing. İçinde R. Kantz (Ed.), *Accountability, Demand for Information and the role of the Campus IT Organization* (s.98-106). Educause.
- Hurdato S. (2007). Linking Diversity with the Educational and Civic Missions of Higher Education. *The Review of Higher Education*, 30(2), 185-196.
- Kılıç, M . (2010). Stratejik Yönetim Sürecinde Değerler, Vizyon ve Misyon Kavramları Arasındaki İlişki. *Sosyoekonomi*, 13 (13).
- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Kuzu Ö. H. (2020). Dünya Çapında Üniversiteler” Bağlamında Misyon-Vizyon Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 10(1), 8-23.
- Küçüköğlü, U. ve Gökaş, M. (2023). Türk Yükseköğretiminde Araştırma Üniversitelerinin Rolü. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 8 (2), 269-291.
- Levine P. (2014). A Defense of Higher Education and Its Civic Mission. *The Journal of General Education* , 63 (1), 47-56.
- MacLeod, L. (2016). Mission, vision and values statements: The physician leader's role. *Physician Leadership Journal*, 3(5), 18–25.
- Ocak M. & Karabulut B. (2017). Türkiye-İngiltere Üniversitelerinin Vizyon ve Misyon İfadelerinin İçerik Analizi İle Karşılaştırılması. *C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(2).
- Özdem G. (2011). Yükseköğretim Kurumlarının Stratejik Planlarında Yer Alan Vizyon ve Misyon İfadelerinin Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4).
- Özdemir, S., Boyacı, A., Kılınç, A. Ç. & Koşar, S. (2019). Türk Yükseköğretim Sistemi Bağlamında Girişimci Üniversite Modelinin İncelenmesi: Nitel bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(2), 989-1027.
- Özer, Y. E. (2011). Girişimci Üniversite Modeli ve Türkiye. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 85- 100.
- Öztürk Başpınar, N. (2020). Vakıf Üniversitelerinin Web Sayfalarındaki Misyon ve Vizyon İfadelerinde Etik Vurgular Üzerine Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (1), 469-488.
- Peer V. & Penker M. (2016). Higher Education Institutions and Regional Development: A Meta-analysis. *International Regional Science Review*, 39(2), 228-253.
- Peters M.A. (2007). Higher Education, Globalisation And The Knowledge Economy: Reclaiming The Cultural Mission. *Ubiquity*, 8 (18).
- Pinheiro R., Langa P. V. & Pausits A. (2015). One And Two Equals Three? The Third Mission Of Higher Education Institutions. *European Journal Of Higher Education*, 5 (3), 233-249.
- Sakınç S, & Bursalıoğlu S. A. (2012). Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2 (2), 92-99.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.
- Selvitopu, A., & Aydın, A. (2018). Türk Yükseköğretiminde Uluslararasılaşma Stratejileri: Süreç Yaklaşımı Çerçevesinde Nitel Bir İnceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(4), 803-823.
- Scott, P. (2004). Ethics “in” and “for” Higher Education. *International Conference on Ethical and Moral Dimensions for Higher Education and Science in Europe*, 2-5 Eylül, Bucharest.
- Scott, J. C. (2006). The Mission of University: Medieval to Postmodern Transformations, *The Journal of Higher Education*, 77(1),1-39.

- Shaw K. J. & Allison J. (1999) The Intersection of the Learning Region and Local and Regional Economic Development: Analysing the Role of Higher Education. *Regional Studies*, 33(9), 896-902.
- Taş M. A., Çiçek H. & Yastıoğlu S. (2019). Misyon, Vizyon ve Amaçlar Bağlamında Geleceğe Bakış: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Stratejik Plan Çalışmaları Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 544-562.
- TÜİK. (2022). Yükseköğretim İstihdam Göstergeleri. Erişim adresi <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yuksekogretim-Istihdam-Gostergeleri-2022-49600> (Temmuz, 2023).
- TÜBİTAK. (2021). Veri Toplama Yöntemleri. Erişim adresi <https://acikders.ulakbim.gov.tr/mod/page/view.php?id=8#:~:text=Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20verileri ni%20en%20genel%20olarak,t%C3%BCr%20verilere%20ikincil%20veri%20denmektedir> (Haziran, 2023).
- TÜBİTAK. (2021). Bilimsel Yayın Sayısı Bakımından Türkiye'nin Dünya Sıralamasındaki Yeri. Erişim adresi https://tubitak.gov.tr/sites/default/files/26720/70_makalede_dunya_siralamasi.pdf (Temmuz, 2023).
- TÜBİTAK. (2022). Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Sonuçları. Erişim adresi https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/gostergebazliveri_tablo.pdf (Temmuz, 2023).
- Uçar, O. K. ve Özdemir, O. (2022). Üniversitelerde Sürdürülebilirlik Faaliyetleri Ve Raporlama örnekleri. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, 5(1), 13-30.
- URAP. (2023). World Ranking Indicators. Erişim adresi <http://tr.urapcenter.org/2019/2019-2020-URAP-Dunya-Siralamasi-Raporu.pdf> (Temmuz, 2023).
- Vural Yılmaz, D. (2016). Uygulayıcıların Penceresinden Türk Üniversitelerinin Uluslararasılaşma Deneyimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37) , 91-109.
- Yılmaz, D. V. (2016). Türkiye'deki Devlet Üniversitelerinde Uluslararasılaşma Süreci: Stratejik Planlar Üzerinden Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (4) , 1191-1212.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8th ed.). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8th ed.). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız R. (2016). Üniversitenin Misyonu, Yeni Kurulan Üniversiteler ve Yerel Kalkınma Önceliği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 47, 65-84
- YÖK. (2022). Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporu. Ankara. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 17506, 06.11.1981.